

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

5.

Jaz le ne vem, čemu so babjeki na svetu. Drugi, ki so v resnici možje, bi jih morali na vso moč zasmehovati. Tudi ne razumem, kako se more mož tako podvreči ženski, da ji je treba le pomigati, in on že uboga. Ali čudna je pri ženskih ta lastnost, da hoče vsaka biti gospa, ki bi le zapovedovala, in drugi naj bi za njo delali. Ženske so sploh čudno lene; one storé le to, kar morajo in kar je neobhodno potrebno; kar jim pa ni ravno posebno treba, za to se ne brigajo. Naj se govori, kar se hoče o pridnih gospodinjah, jaz tega ne verjamem; one le storé, kar morajo, in družega nič. Ako se o kaki ženski pravi, da je skerbna, marljiva, pridna gospodinja, kaj pomeni to? — Ona stori to, kar je njena dolžnost. Vsaka gospodinja mora biti skerbna, marljiva in pridna. Ali je to mar kaka zasluga, ako kdo stori, kar mora? To je njegova dolžnost, ne pa zasluga.

Ženska lenoba se najbolje pokaže v domačih opravilih. En izgled naj nam razjasni to. Mož n. pr. je uradnik, in on ima ženo, ki ima za domača opravila kuharico in hišinjo. Ti dve morate delati to, kar bi morala gospa. Vprašam, čemu ima gospa to prednost, da delajo druge za njo? Vprašam pa dalje, zakaj ne sme mož najeti koga družega, ki bi v pisarnici za-nj opravljal delo? — Mož ima v duševnem in telesnem obziru prednost pred žensko; ali on ne rabi te prednosti, ter jo daje v vsacem obziru ženski. Kje je tu doslednost? Jaz le ne razumem, kako da ne izpoznajo ljudje tega.

Odkod pa prihaja to, da hoče vsaka ženska biti gospa? — Poslušajte, to je važno! in potrebno je, da se natančneje razloži. Vsak oče in vsaka mati želi, da bi se sinu ali hčeri dobro godilo na zemlji, vsak oče in vsaka mati pa tudi skerbi, da bi se zamoglo otroku tudi dobro goditi. Zadnji krajcar gre iz žepa za izobraževanje otrok, in ponosni so stariši na to, kar so se otroci že naučili in kar že znajo. Vsakdo hvali tacega otroka čez vso mero, in ko ta odraste, méni, da je že res, kdo ve kaj. Vedno le visoko leta, misli, da je najmodrejši med vsemi; ali kako strašno se goljufá! — Vendar mož si še pomaga, kakor si more; ali ženska je revica. Taka omikana ženska se méni vzvišeno nad vsemi drugimi, nobena jed in nobena obleka ji ni po volji, zato pa tudi zasmehuje vse poselsko delo. Edino upanje ima, da se bode mordá bogato omožila. In ko se ji še to ponesrečí, potem je pa nekterikrat njeno zadnje zavetje učiteljska pripravnica, telegraf ali pošta, kjer so le na kvar možem, pa tudi temu opravilu.

Iz tacih elementov obstoji dostikrat ženstvo po pripravnicah, telegrafičnih in poštnih postajah. Večidel vse te so bile odgojevane čez svoj stan. Ali tako odgoja jim ni nič koristila, niso se omožile, ostale so samice, in da so se zamogle vzdrževati, stopile so v tako službo. — Kdo je pa temu kriv, da se ne morejo možiti ženske sedanji čas? kdo drugi je kriv, kakor moški? — Tako bodo znabiti vpraševale marsiktere. — Ali za božjo voljo, ljube gospodične, kdo drugi je kriv temu, kot ve. Zakaj se silite v pripravnice, k telegrafu in k pošti? Čemu jemljete kruh možem? Kako vas bodo oni jemali za žene, ako so sami brez službe. Nehajte se riniti k tem stanovom, in imele bodete upanje, da bodete enkrat vživale zakonsko srečo. Ali mora vsaka izmed vas imeti uradnika ali profesorja za moža? Ali niso drugi možje tudi dobri? Glavna stvar je, da se v zakonu srečno živi. Ali je pa zakonska zveza le z uradniki, profesorji in doktorji srečna? —

Dobro vem, da se bodo temu mojemu dokazovanju ženske le smejale, ter dejale: Nalašč ne storimo tako, kakor ta pravi. Mene vendar to kaj malo briga. Če se meni posmehujejo, se pa ministru ne bodo. — Gospodje ministri so začeli tudi malo terje postopati proti ženski emancipaciji.

Vzroki, zakaj se je odperl vstop ženskim k raznim stanovom, je različen. Pri učiteljstvu *) je bilo krivo pomanjkanje moških moči, pri telegrafu in pošti so pa menili si s tem kaj prihraniti. Ali to se ni zgodilo. Pri teh dveh zadnjih službah so morale imeti vedno moškega nadzornika, ki je moral biti tudi plačan, dalje niso smele opravljati po noči službe, kar je pri teh opravilih potreba, za ponočno službo je moral biti vse eno mož. Pri učiteljstvu so pa bile ženske le za zamašek, da so zadelale ljuknjo, ki je nastala s pomanjkanjem moških moči; zato so jih pri tem stanu tudi enakostavili z možmi, kar se pri pošti in telegrafu ni zgodilo. Gotovo si ni takrat nihče mislil, da se bo njihovo število kedaj tako pomnožilo. Naj bi pa vsaj zdaj se reklo: Dovolj je i. t. d.

Ali stariši? Poslušajmo še te! Oni dadó svoji hčeri doto s tem, če

*) Kar se nas tiče smo te misli, da za vzgojo ženstva so ženske bolj sposobne od moških, zato naj bi se povsod, kjer le moč, šole ločile po spolu, in moški naj bi dečke, ženske pa deklice poučevali. Sicer se pa splošno ne more terditi, da bi ženske ne bile sposobne moških, a moški ne sposobni ženske izrejevati; duh vzbuja duha, v spolu ne more biti toliko razlike, kakor v duševnih sposobnostih. Tudi katoliška cerkev ne zameta ženskega spola pri vzrejevanji, in (mislite le na izverstne ženske redove ali samostane in njih šole, katerim v njih vzgojene gospe in matere, dokler živé, hvalo in čast dajo) kaj velja, ako ženske niso bolj poterpežljive, kakor moški pri izreji kterečkoli mladeži? In že celo pri deklicah, tam mora skoro vsa vzgoja opirati se na ljubezen, — jaz ne mislim tiste mehkužne ljubezni, marveč kerščansko —; deklice vse store rade, natančno, pridno, ako ljubijo svojega učenika ali svojo učenico. — Ako se upro, so pa teže vladati, kakor dečki; dečka še ustrahuješ z ostrostjo, a pri dekletu je vse zaman, nimaš strahovalnih sredstev, in pri svojeglavni ženski nastopi pasivni ali tih upor. — Sicer pa mogoče, da o tej stvari, ako ne bode gospod pisatelj sam, o priliki še mi kaj izpregovorimo. Vredn.

jo izobrazijo za kak stan. Kaj pomaga, če je tudi hči preskerbljena za življenje, če pa njena pravost pod tem terpi. Pomislimo poštarico ali telegrafistnjo, ki je cel dan v moški družbi. Kaj se vsega od njih ne nauči! Kaj pomaga, če je na eni strani preskerbljena, na drugi pa pokazena! To je treba premisliti starišem. — Ali bo pa tudi njihova hči mogla celo življenje opravljati tako službo? Ko se postara, kaj bode z njo? Penziona ji ni upati, ker ni pri pošti in telegrafu stalnih ženskih služeb. In zato je telegrafični in poštni biró najboljša fabrika za izdelovanje žensk, ki pridejo v siromašnice. — Pri učiteljicah je to seveda drugače. One dobódo penzijo. Ali kako dolgo bodo mogle služiti ženske? Ali jih ne bo treba pred časom penzionirati? — Tu pa zopet deržava terpi, ki jim mora izplačevati pokojnino.

Da so privolili učiteljicam se možiti, s tem so ljudje vstrelili največega kozla. — Dunajski magistrat potrosi za supliranje učiteljic v njihovem stanu vsako leto precej denarja. Koliko učiteljic je tu vmeščenih, in koliko mladih učiteljev je brez službe!

Pa naj bode kakor hoče, jeli ženska res občnemu pridu na kvar, naj že bode tu ali tam? Čas bi bil, da bi se potegnile nekoliko nazaj tje, od koder so prišle, ter se vsedle k šivanju, ali pa da bi se podale v kuhinjo, tam vladale s piskrom in kuhlenco, ter nam kaj prav dobrega kuhale.

Pri emancipaciji se najbolje vidi, kak „švindeli“ se dela s humanizmom. Oj, ti ubogi humanizem! — Podpirajmo slabotne, ljubimo vse ljudi, ker vsakdo je naš brat in naša sestra! to je parola humanizma. — Ali ljubimo v resnici vse ljudi! Ali je to človekoljubje, ako dajemo ženskim javne službe, med tem ko je mnogo moških brez službe? — Kako strašno nedosleden je sedanjí čas! — (Dalje prih.)

Matej Ravnikar Poženčan.

Slovstvu nova doba je napočila po novinah ali časnikih. Take novine je v Zagrebu l. 1835 vredovati jel dr. Ljudevit Gaj (r. 1809, u. 1872) z naslovom: „Narodne Novine Horvatzke — Danicza Horvatzka, Slavonzka y Dalmatinzka“, ki ga je l. 1836 spreménil v „Ilirske Narodne Novine — Danica Ilirska“, češ, naj se v njih kaže Vélika Ilirija med Skadrom, Varno in Beljakom, in naj se v njih oglašajo v duhu Slavo-Ilirskem Bulgari, Serbi, Hrovatje pa Slovenci, kar je koj v prvem vabilu priporočal sploh roda in jezika slovanskega ljubiteljem in zavetnikom, posebej „Krajnczem, Stajerczem, Korushczem, Iztrianom ter oztalem Szlovenczem“. In res — vabilo to so poslušali Slovenci vstopivši v kolo pisateljsko na pr. Stanko Vraz, Davorin Terstenjak, Urban Jarnik, Matija Majar, Juraj Kobe, Josip Žemlja, Jakob Krašnja,